

III. PHƯƠNG PHÁP ĐƠN HÌNH

1. Phương pháp thử lần lượt
2. Phương pháp lập bảng

Khoa Cơ khí chế tạo máy

CƠ SỞ TOÁN HỌC CỦA PP LẬP BẢNG

- ❖ **Tính chất 1:** Nếu bài toán có phương án tối ưu thì cũng có phương án cơ bản tối ưu.
- ❖ **Tính chất 2:** Số phương án cơ bản là hữu hạn.
- ❖ **Tính chất 3:** Điều kiện cần và đủ để bài toán có phương án tối ưu là hàm mục tiêu của nó bị chặn dưới khi $f(x) \rightarrow \min$ và bị chặn trên khi $f(x) \rightarrow \max$ trên tập hợp các phương án

MỘT SỐ KHÁI NIỆM

1. Tiêu chuẩn tối ưu

- ❖ Nếu $\Delta_j \leq 0$ với mọi j ở bài toán $Z \rightarrow \min$ và $\Delta_j \geq 0$ với mọi j ở bài toán $Z \rightarrow \max$ thì phương án đang xét là phương án tối ưu
- ❖ Tồn tại $\Delta_j > 0$ mà $a_{ij} \leq 0$ ($i = 1:m$) ở bài toán $Z \rightarrow \min$ và $\Delta_j < 0$ mà $a_{ij} \leq 0$ ($i = 1:m$) ở bài toán $Z \rightarrow \max$ thì bài toán đang xét không có phương án tối ưu.

MỘT SỐ KHÁI NIỆM

2. Chọn ẩn đưa vào và ẩn đưa ra

❖ Ẩn đưa vào (x_L)

- BT $Z \rightarrow \min$ ẩn đưa vào ứng với cột $\Delta_j > 0$ và lớn nhất
- BT $Z \rightarrow \max$ ẩn đưa vào ứng với cột $\Delta_j < 0$ và nhỏ nhất

❖ Ẩn đưa ra (x_k)

- Chung cho cả hai bài toán $Z \rightarrow \max$ và $Z \rightarrow \min$ ẩn đưa

ra là ẩn ứng với hàng k có $\lambda_k = \frac{b_k}{a_{kl}} = \min \frac{\lambda_i}{a_{il}}$ và $a_{il} > 0$

MỘT SỐ KHÁI NIỆM

3. Ẩn cơ bản

- ❖ Chỉ xuất hiện một lần trong các phương trình ràng buộc
- ❖ Có hệ số bằng + 1

TRÌNH TỰ LẬP BẢNG ĐƠN HÌNH

1. Lập bảng đơn hình cơ bản
2. Kiểm tra tính tối ưu
3. Xác định cột chuẩn – tìm ẩn đưa vào
4. Xác định hàng chuẩn, tìm ẩn đưa ra, tìm phần tử xoay
5. Biến đổi thay phương án

1. LẬP BẢNG ĐƠN HÌNH CƠ BẢN

1	2	3	4						5
ACB	Hệ số ABC	Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	....	λ
			C_1	C_2	C_3	C_4	C_5	....	
X_1	C_1	b_1	a_{11}	a_{12}	a_{13}	a_{14}	a_{15}	....	
X_2	C_2	b_2	a_{21}	a_{22}	a_{23}	a_{24}	a_{25}	....	
....	....	....	....	....	....	....	....	....	
Δ		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 =$	$\Delta_2 =$	$\Delta_3 =$	$\Delta_4 =$	$\Delta_5 =$	$\Delta_6 =$	

- Cột 1: Ấn cơ bản ACB
- Cột 2: Hệ số ACB – ghi các hệ số của ACB trong hàm mục tiêu
- Cột 3: Phương án – ghi giá trị b_i của các phương trình ràng buộc theo giá trị tương ứng của hàng ACB
- Cột 4: Ghi các hệ số của các ẩn tương ứng trong hệ ràng buộc
- Cột 5: Ghi tỷ số giữa cột phương án với cột chuẩn theo hàng tương ứng chỉ tính các hệ số $a_{iL} > 0$ ($\lambda_i = b_i/a_{iL}$)

Giải bài toán QHTT sau:

$$\langle 1 \rangle f(x) = 3x_1 + 5x_2 + 3x_3 - 3x_4 + 2x_5 + x_6 \rightarrow \text{Min}$$

$$\langle 2 \rangle \begin{cases} x_1 + 3x_2 - x_3 + x_4 = 6 \\ 2x_1 + 3x_3 + x_5 = 10 \\ 2x_2 + 4x_3 + x_6 = 12 \end{cases}$$

$$\langle 3 \rangle x_j \geq 0, j = 1:6$$

1. LB ĐƠN HÌNH CƠ BẢN

	Hệ số ABC	Phương án	x_1 $c_1 = 3$	x_2 $c_2 = 5$	x_3 $c_3 = 3$	x_4 $c_4 = -3$	x_5 $c_5 = 2$	x_6 $c_6 = 1$	λ
x_4	$c_1 = -3$	$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	
x_5	$c_2 = 2$	$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	
x_6	$c_3 = 1$	$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{36} = 1$	
Δ		$\Delta_0 =$	$\Delta_1 =$	$\Delta_2 =$	$\Delta_3 =$	$\Delta_4 =$	$\Delta_5 =$	$\Delta_6 =$	

$$\langle 1 \rangle f(x) = 3x_1 + 5x_2 + 3x_3 - 3x_4 + 2x_5 + x_6 \rightarrow \text{Min}$$

$$\langle 2 \rangle \begin{cases} x_1 + 3x_2 - x_3 + x_4 = 6 \\ 2x_1 + 3x_3 + x_5 = 10 \\ 2x_2 + 4x_3 + x_6 = 12 \end{cases}$$

$$\langle 3 \rangle x_j \geq 0, j = 1:6$$

1. LB ĐƠN HÌNH CƠ BẢN

$$\Delta_o = \sum_{i=1}^m c_i b_i \quad \Delta_j = \sum_{i=1}^m c_i a_{ij} - c_j$$

ACB	Hệ số ABC	Phương án	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	λ
			c ₁	c ₂	c ₃	c ₄	c ₅	c ₆	
X ₄	c ₁ = -3	b ₁ = 6	a ₁₁ = 1	a ₁₂ = 3	a ₁₃ = -1	a ₁₄ = 1	a ₁₅ = 0	a ₁₆ = 0	
X ₅	c ₂ = 2	b ₂ = 10	a ₂₁ = 2	a ₂₂ = 0	a ₂₃ = 3	a ₂₄ = 0	a ₂₅ = 1	a ₂₆ = 0	
X ₆	c ₃ = 1	b ₃ = 12	a ₃₁ = 0	a ₃₂ = 2	a ₃₃ = 4	a ₃₄ = 0	a ₃₅ = 0	a ₂₆ = 1	
Δ		Δ ₀ = 14	Δ ₁ = -2	Δ ₂ = -12	Δ ₃ = 10	Δ ₄ = 0	Δ ₅ = 0	Δ ₆ = 0	

$$\Delta_o = \sum_{i=1}^m c_i b_i = c_1 b_1 + c_2 b_2 + c_3 b_3 = -3.6 + 2.12 + 1.12 = 14$$

$$\Delta_1 = \sum_{i=1}^m c_i a_{ij} - c_j = (c_1 a_{11} + c_2 a_{21} + c_3 a_{31}) - c_1 = (-3.1 + 2.2 + 1.0) - 3 = -2$$

Giải bài toán QHTT sau:

$$\begin{aligned} \langle 1 \rangle & f(x) = 3x_1 + 5x_2 + 3x_3 - 3x_4 + 2x_5 + x_6 \rightarrow \text{Min} \\ \langle 2 \rangle & \begin{cases} x_1 + 3x_2 - x_3 + x_4 = 6 \\ 2x_1 + 3x_3 + x_5 = 10 \\ 2x_2 + 4x_3 + x_6 = 12 \end{cases} \\ \langle 3 \rangle & x_j \geq 0, j = 1: 6 \end{aligned}$$

ACB	Hệ số ABC	Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	λ
			c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6	
X_4	$c_1 = -3$	$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	
X_5	$c_2 = 2$	$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	
X_5	$c_3 = 1$	$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{26} = 1$	
Δ		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 = -2$	$\Delta_2 = -12$	$\Delta_3 = 10$	$\Delta_4 = 0$	$\Delta_5 = 0$	$\Delta_6 = 0$	

Từ bảng đơn hình so sánh TCTU thấy bài toán $Z \rightarrow \min$ nhưng có $\Delta_3 = 10 > 0$ do đó phương án xuất phát không phải là phương án tối ưu nên phải chuyển phương án

3. XÁC ĐỊNH CỘT CHUẨN

Giải bài toán QHTT sau:

$\langle 1 \rangle f(x) = 3x_1 + 5x_2 + 3x_3 - 3x_4 + 2x_5 + x_6 \rightarrow Min$

$\langle 2 \rangle \begin{cases} x_1 + 3x_2 - x_3 + x_4 = 6 \\ 2x_1 + 3x_3 + x_5 = 10 \\ 2x_2 + 4x_3 + x_6 = 12 \end{cases}$

$\langle 3 \rangle x_j \geq 0, j = 1: 6$

ACB	Hệ số ABC	Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	λ
			c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6	
x_4	$c_1 = -3$	$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	
x_5	$c_2 = 2$	$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	
x_5	$c_3 = 1$	$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{26} = 1$	
Δ		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 = -2$	$\Delta_2 = -12$	$\Delta_3 = 10$	$\Delta_4 = 0$	$\Delta_5 = 0$	$\Delta_6 = 0$	

Từ bảng đơn hình thấy bài toán $Z \rightarrow$ min cột chuẩn là cột ứng với $\Delta_i > 0$ và lớn nhất; $\Delta_3 = 10$ là lớn nhất do đó cột chuẩn là cột x_3 ; ẩn đưa vào là ẩn x_3

4. XÁC ĐỊNH HÀNG CHUẨN

Giải bài toán QHTT sau:

$$\begin{aligned} \langle 1 \rangle & f(x) = 3x_1 + 5x_2 + 3x_3 - 3x_4 + 2x_5 + x_6 \rightarrow \text{Min} \\ \langle 2 \rangle & \begin{cases} x_1 + 3x_2 - x_3 + x_4 = 6 \\ 2x_1 + 3x_3 + x_5 = 10 \\ 2x_2 + 4x_3 + x_6 = 12 \end{cases} \\ \langle 3 \rangle & x_j \geq 0, j = 1: 6 \end{aligned}$$

ACB		Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	λ
			c_1	c_2	c_3	c_4	c_5	c_6	
x_4		$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	-
x_5		$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	10/3
x_6		$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{36} = 1$	12/4
Δ		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 = -2$	$\Delta_2 = -12$	$\Delta_3 = 10$	$\Delta_4 = 0$	$\Delta_5 = 0$	$\Delta_6 = 0$	

Hàng chuẩn là hàng có $\lambda_k = \frac{b_k}{a_{kl}} = \min \frac{\lambda_i}{a_{il}}$ và $a_{il} > 0$

Hàng chuẩn là hàng $i = 3$; ẩn đưa ra x_6 ; phần tử xoay $a_{33} = 4$

5. BIẾN ĐỔI THAY PHƯƠNG ÁN

1	2	3	4						5
ACB	Hệ số ABC	Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	λ
			3	5	3	-3	2	1	
x_4	$C_1 = -3$	$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	
x_5	$C_2 = 2$	$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	
x_6	$C_3 = 1$	$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{36} = 1$	
Δ_j		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 = -2$	$\Delta_2 =$	$\Delta_3 =$	$\Delta_4 =$	$\Delta_5 =$	$\Delta_6 =$	
Bảng mới									
x_4	$C_1 = -3$	$b_1' =$	$a_{11}' =$	$a_{12}' =$	$a_{13}' =$	$a_{14}' =$	$a_{15}' =$	$a_{16}' =$	
x_5	$C_2 = 2$	$b_2' =$	$a_{21}' =$	$a_{22}' =$	$a_{23}' =$	$a_{24}' =$	$a_{25}' =$	$a_{26}' =$	
x_3	$C_3 = 3$	$b_3' =$	$a_{31}' =$	$a_{32}' =$	$a_{33}' =$	$a_{34}' =$	$a_{35}' =$	$a_{36}' =$	
Δ_j'		$\Delta_0' =$	$\Delta_1' =$	$\Delta_2' =$	$\Delta_3' =$	$\Delta_4' =$	$\Delta_5' =$	$\Delta_6' =$	

Hàng cơ sở

$$b_k' = \frac{b_k}{a_{kl}}, j = 1 : n$$

$$a_{kj}' = \frac{a_{kj}}{a_{kl}}, j = 1 : n$$

Hàng còn lại

$$b_i' = \frac{b_i a_{kl} - b_k a_{il}}{a_{kl}}$$

$$a_{ij}' = \frac{a_{ii} a_{kl} - a_{kj} a_{il}}{a_{kl}}$$

5. BIẾN ĐỔI THAY PHƯƠNG ÁN

1	2	3	4						5
ACB	Hệ số ABC	Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	λ
			3	5	3	-3	2	1	
x_4	$C_1 = -3$	$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	
x_5	$C_2 = 2$	$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	
x_6	$C_3 = 1$	$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{36} = 1$	
Δ_j		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 = -2$	$\Delta_2 =$	$\Delta_3 =$	$\Delta_4 =$	$\Delta_5 =$	$\Delta_6 =$	
Bảng mới									
x_4	$C_1 = -3$	$b_1' =$	$a_{11}' =$	$a_{12}' =$	$a_{13}' =$	$a_{14}' =$	$a_{15}' =$	$a_{16}' =$	
x_5	$C_2 = 2$	$b_2' =$	$a_{21}' =$	$a_{22}' =$	$a_{23}' =$	$a_{24}' =$	$a_{25}' =$	$a_{26}' =$	
x_3	$C_3 = 3$	$b_3' =$	$a_{31}' =$	$a_{32}' =$	$a_{33}' =$	$a_{34}' =$	$a_{35}' =$	$a_{36}' =$	
Δ_j'		$\Delta_0' =$	$\Delta_1' =$	$\Delta_2' =$	$\Delta_3' =$	$\Delta_4' =$	$\Delta_5' =$	$\Delta_6' =$	

$$b_3' = \frac{b_3}{a_{33}} = \frac{12}{4} = 3$$

$$b_1' = \frac{b_1 a_{33} - b_3 a_{13}}{a_{33}} = \frac{6 \cdot 4 - 12 \cdot (-1)}{4} = 9$$

$$b_2' = \frac{b_2 a_{33} - b_3 a_{23}}{a_{33}} = \frac{10 \cdot 4 - 12 \cdot 3}{4} = 1$$

$$a_{31}' = \frac{a_{31}}{a_{33}} = \frac{0}{4} = 0$$

$$a_{11}' = \frac{a_{11} a_{33} - a_{31} a_{13}}{a_{33}} = \frac{1 \cdot 4 - 0 \cdot (-1)}{4} = 1$$

$$a_{21}' = \frac{a_{21} a_{33} - a_{31} a_{23}}{a_{33}} = \frac{2 \cdot 4 - 0 \cdot 3}{4} = 2$$

5. BIẾN ĐỔI THAY PHƯƠNG ÁN

1	2	3	4						5
ACB	Hệ số ABC	Phương án	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	λ
			3	5	3	-3	2	1	
x_4	$C_1 = -3$	$b_1 = 6$	$a_{11} = 1$	$a_{12} = 3$	$a_{13} = -1$	$a_{14} = 1$	$a_{15} = 0$	$a_{16} = 0$	
x_5	$C_2 = 2$	$b_2 = 10$	$a_{21} = 2$	$a_{22} = 0$	$a_{23} = 3$	$a_{24} = 0$	$a_{25} = 1$	$a_{26} = 0$	
x_6	$C_3 = 1$	$b_3 = 12$	$a_{31} = 0$	$a_{32} = 2$	$a_{33} = 4$	$a_{34} = 0$	$a_{35} = 0$	$a_{36} = 1$	
Δ_j		$\Delta_0 = 14$	$\Delta_1 = -2$	$\Delta_2 =$	$\Delta_3 =$	$\Delta_4 =$	$\Delta_5 =$	$\Delta_6 =$	
Bảng mới									
x_4	$C_1 = -3$	$b_1' = 9$	$a_{11}' = 1$	$a_{12}' = 7/2$	$a_{13}' = 0$	$a_{14}' = 1$	$a_{15}' = 0$	$a_{16}' = 1/4$	
x_5	$C_2 = 2$	$b_2' = 1$	$a_{21}' = 2$	$a_{22}' = -3//2$	$a_{23}' = 0$	$a_{24}' = 0$	$a_{25}' = 1$	$a_{26}' = -3/4$	
x_3	$C_3 = 3$	$b_3' = 3$	$a_{31}' = 0$	$a_{32}' = 1/2$	$a_{33}' = 1$	$a_{34}' = 0$	$a_{35}' = 0$	$a_{36}' = 1/4$	
Δ_j'		$\Delta_0' = -16$	$\Delta_1' = -2$	$\Delta_2' = -12$	$\Delta_3' = 0$	$\Delta_4' = 0$	$\Delta_5' = 0$	$\Delta_6' = -1/2$	

1. LẬP BẢNG ĐƠN HÌNH MỚI

1	2	3	4						5
ACB	Hệ số ABC	Phương án	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	λ
			3	5	3	-3	2	1	
Bảng mới									
x ₄	C ₁ = -3	b ₁ ' = 9	a ₁₁ ' = 1	a ₁₂ ' = 7/2	a ₁₃ ' = 0	a ₁₄ ' = 1	a ₁₅ ' = 0	a ₁₆ ' = 1/4	
x ₅	C ₂ = 2	b ₂ ' = 1	a ₂₁ ' = 2	a ₂₂ ' = -3//2	a ₂₃ ' = 0	a ₂₄ ' = 0	a ₂₅ ' = 1	a ₂₆ ' = -3/4	
x ₃	C ₃ = 3	b ₃ ' = 3	a ₃₁ ' = 0	a ₃₂ ' = 1/2	a ₃₃ ' = 1	a ₃₄ ' = 0	a ₃₅ ' = 0	a ₃₆ ' = 1/4	
Δ _j '		Δ ₀ ' = -16	Δ ₁ ' = -2	Δ ₂ ' = - 12	Δ ₃ ' = 0	Δ ₄ ' = 0	Δ ₅ ' = 0	Δ ₆ ' = -5/2	

2. SO SÁNH VỚI TC TỐI ƯU

Từ bảng đơn hình so sánh TCTU thấy bài toán $Z \rightarrow \min$ nhưng có $\Delta_j \leq 0$ với mọi j do đó phương án là PA tối ưu

Phương án TU là: $x = (0, 0, 3, 9, 1, 0)$; Giá trị TU là: $Z^* = -16$